

גליון תתמז + ערש"ק פרשת האזינו

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

מער"ה "חבל" המשולש

עדות השמים והארץ בעבודת ה'

בענין שירת האזינו ע"י הלויים במוסף שבת

פדיית נשמה מעמקי הקליפות

מכון אור החסידות

סניף ארץ הקודש

ת.ד. 2033

כפר חב"ד 6084000

03-738-3734

Likras@likras.org

Or Hachasidus

Head Office

1469 President St. #BSMT

Brooklyn, NY 11213

United States

(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,

הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת האזינו, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי', את קונטרס 'לקראת שבת' (גליין תתמו), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כאופן אמירתם, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השק"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט, במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתות הדברים.

◇ ◇ ◇

ויה"ר שנוכח לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונוכח לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא
מכון אור החסידות

תוכן ענינים

מקרא אני דודש..... ב

מעלות ה"חבל" המשולש

פתח ב"עמו" וסיים ב"יעקב"?! / מהו ההפרש בין "תורתו", "מלכותו" ו"עולו"? / האם לעבד משועבד יש חיים פרטיים משלו? / ואילו מעלות ירשו בני ישראל מן האבות הקדושים? / שלוש ירושות מהאבות הקדושים שנרמזו בפרשה

(ע"פ לקסי שחית חל"ד עמ' 206 ואילך)

יינה של תורה..... ו

עבודת ה' "בשמים" ו"בארץ"

מדוע קישר משה את התורה ומצוותי' דווקא עם השמים והארץ? / איזה כוחות באדם צריכים להשתתף בעבודת ה'? / מדוע בעבודת התשובה נמחלים העוונות? / ואיך נתן משה כח לעבודת השם של יהודי בכל דור? / משמעות עדות השמים והארץ בעבודת ה'

(ע"פ לקסי שחית חל"ד עמ' 1154 ואילך)

חידושי סוגיות..... יא

בענין שירת האזינו ע"י הלויים במוסף שבת

יבאר כיצד נכללו פסוקי האזינו בשירת הקרבנות שענינם שירה לה' - ע"פ ביאור בלשון הרמב"ם שכוונתו להגדיר כל פרקי השירה כענין אחד

(ע"פ לקסי שחית חב"ד עמ' 229 ואילך)

דרכי החסידות..... טו

מעשים ואמרות מכ"ק הבעש"ט הק'

מקראות גדול

ביאורים בפשוטו של מקרא

מעלות ה"חבר" המשולש

פתח ב"עמו" וסיים ב"יעקב"? / מהו ההפרש בין "תורתו", "מלכותו" ו"עולו"? / האם לעבד משועבד יש חיים פריים משלו? / ואילו מעלות ירשו בני ישראל מן האבות הקדושים? / שלוש ירושות מהאבות הקדושים שנרמזו בפרשה

אודות מעלת יעקב אבינו ובני ישראל, נאמר בפרשתנו (לב, ט-י) "כי חלק ה' עמו, יעקב חבל נחלתו, ימצאהו בארץ מדבר וגו'". בפסוקים אלו נתבארה מעלת יעקב ועם ישראל, לעומת עשו וישמעאל וצאצאיהם:

א. "כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו"

על פסוק זה פירש רש"י, שיעקב נקרא בשם "חבל", משום שחבל עשוי משלושה גדילים, וכך גם ליעקב יש שלוש זכויות: זכות אברהם, זכות יצחק וזכותו שלו. ו"חבל" זה, יעקב ועמו, הם נחלתו של הקב"ה, ולא ישמעאל ועשו ובניהם.

ב. "ימצאהו בארץ מדבר"

בפסוק זה, נתבארה מעלת בני ישראל בעת קבלת התורה במדבר: "אותם מצא לו נאמנים בארץ מדבר, שקבלו עליהם תורתו ומלכותו ועולו, מה שלא עשו ישמעאל ועשו" (רש"י שם).

ויש לתמוה במה שמנה רש"י שלושה פרטים: "שקבלו עליהם תורתו ומלכותו ועולו":

מכיוון שמדובר אודות קבלת התורה במדבר לכאורה הוי ל"י למימר "שקבלו עליהם תורתו", ותו לא, ומדוע ממשיך ומפרט "ומלכותו ועולו"?

עוד יש לתמוה, שלכאורה "מלכותו" ו"עולו" הם אותו עניין, שהאדם מקבל על עצמו את עול מלכות הקב"ה, "עול מלכות שמים", ומדוע מפרט זאת רש"י לשני דברים: "מלכותו" ו"עולו"?

פתח ב"עמו" וסיים ב"יעקב"

ויש לומר הביאור בזה:

פסוקים אלו מבארים את מעלת יעקב אבינו, ואת מעלת בני ישראל כאחד. הכתוב פותח

לקראת שבת

ה

ב"חלק ה' עמו", ממשיך ב"יעקב חבל נחלתו" ומסיים ב"ימצאהו בארץ מדבר". והיינו, שטעם הדבר ש"עמו" – עם ישראל, הם "חלק ה'", הוא משום ש"יעקב חבל נחלתו" ו"ימצאהו בארץ מדבר".

ב"יעקב חבל נחלתו" מבוארות זכויותיהם של אברהם, יצחק ויעקב, וב"ימצאהו בארץ מדבר" מבואר שמעלות אלו נמשכו מן האבות לבניהם אחריהם, עם ישראל, ונמצא שמעלות שלושת האבות, הן הן המעלות של בני ישראל.

ועל מעלות אלו כיוון רש"י בכתבו "שקיבלו עליהם תורתו ומלכותו ועולו", משום שכל אחד משלושה אלו מכון כנגד מעלה שהייתה באחד מן האבות הקדושים.

ותחילה יש לבאר את שלושת העניינים "תורתו מלכותו ועולו" שקיבלו עליהם בני ישראל במדבר, ואזי יתברר כיצד כל אחד מהם היא מעלה שהגיעה לבני ישראל מאחד מן האבות הקדושים.

מה בין "תורה", "מלכות" ו"עול"?

"תורתו"

עניין התורה בכלל הוא לימוד המובן בשכל. ואמנם, בוודאי שבקבלת תורתו של הקב"ה כלול גם קיום המצוות הכתובות בה, אך קבלת ה"תורה" מורה בעיקר על זה שקבלו עליהם ישראל לקיים את המצוות ששייך בהן לימוד והבנה שכלית.

"מלכותו"

עניינה של קבלת המלכות הוא שהעם מקבלים עליהם לשמוע לגזירותיו של המלך, ולא רק את הציוויים המובנים בשכל, אלא הם מסכימים לקבל על עצמם את כל גזירות המלך ללא עוררין. וכמו כן, קיבלו בני ישראל על עצמם את התורה ומצוותי' גם אם לא יבינו וישיגו את טעמיהן.

"עולו"

קבלת "עולו" של הקב"ה היא במדרגה נעלית ועמוקה הרבה יותר מקבלת "תורתו" ו"מלכותו". קבלת המלכות אינה שוללת לגמרי את חירותו של האדם, והיא מתבטאת בעיקר בדברים השייכים לחיי המדינה או המלכות או המלך. אך יש כמה פרטים בחיי האדם שבהם הוא אינו משועבד למלך וגזירותיו.

ולעומת זאת, קבלת "עולו" של המלך היא באופן אחר ונעלה לגמרי, וכפי שיתבאר לקמן.

לעבד אין חיים פרטיים וכל מהותו היא רצון האדון

ביאור העניין:

אודות מה שנאמר במתן תורה "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים" (יתרו כ, ב), כתב רש"י: "כדאי היא ההוצאה שתהיו משועבדים לי". ונתבאר במקום אחר (ליקוטי

שיחות חכ"ו עמ' 126 ואילך) ששתי דרגות יש כאן בהתמסרות בני ישראל אל הקב"ה:

א. "אנכי ה' אֵלְקִיךָ" – קבלת מלכותו של הקב"ה, לשמוע לכל גזרותיו ומצוותיו.

ב. "אשר הוצאתיך מארץ מצרים" – ופירש רש"י שמטרת ההוצאה היא "שתהיו משועבדים לִי". לא זו בלבד שישאל מקבלים עליהם את מלכותו של הקב"ה, אלא עוד זאת, הם מקבלים עליהם להיות משועבדים לחלוטין לקב"ה בכל ענייניהם ומציאותם.

קבלת המלכות כשלעצמה, מותרת חלקים מסוימים שאינם משועבדים, וכפי שנתבאר למעלה, שבדברים שאינם שייכים לחיי המדינה, יש לאדם חירות ואינו תחת שליטת המלך.

ואפילו ביחס העבד אל אדוניו, הנה הגם שהוא נתון לרשות האדון לצוות עליו ככל אשר יחפוץ, אך עדיין יכול לעלות על מחשבתו שיתכנו אצלו זמנים חפשיים מן האדון. רק בעת שעוסק במלאכת אדונו, מרגיש הוא את עולו, אך בשעת אכילתו ושנתו וכיוצא בזה אינו מרגיש כל כך את עול האדון.

אך "שתהיו משועבדים לִי" מדגיש שישנו עול תמידי על העבד, וכמשל קרקע שהיא משועבדת וקשורה תמיד אל בעל החוב. וכן הוא האמת ביחס עבד אל אדונו, שהוא משועבד אליו תמיד, ובכל עת עליו להרגיש את עול האדון, גם בעת עשיית ענייניו הפרטיים, ואפילו כאשר אין האדון מצווה עליו מאומה הרי הוא חש שכל מציאותו משועבדת היא לעול ושעבוד אדונו.

ועל כך נאמר "אשר הוצאתיך מארץ מצרים" – "שתהיו משועבדים לִי", והיינו כשם שבארץ מצרים ה' שעבוד גמור ללא גבול והגדרה, כך נשתעבדו בני ישראל להשי"ת בשעבוד גמור ותמידי.

וזהו עניין "עולו" שנאמר ברש"י גבי מעלת ישראל שקיבלו את התורה, שלא הייתה זו רק קבלה שכלית – "תורתו", ולא רק קבלת המלכות – "מלכותו", אלא "עולו" – כעבד אמיתי, בשעבוד תמידי ומוחלט להשי"ת בכל ענייניהם ביום ובלילה, ואין חייהם שלהם אלא של הקב"ה.

מעלות בירושה מן האבות הקדושים

ומעתה יש לבאר כיצד כל מעלה משלוש אלו, הגיעה לבני ישראל מאחד מן האבות הקדושים:

יעקב – "תורתו"

אצל יעקב אבינו מצינו במיוחד את המעלה שהי' עוסק בתורה תדיר. עליו נאמר "ויעקב איש תם יושב אהלים" (תולדות כה, כז) – שהי' לומד תורה ב"אהלו של שם ואהלו של עבר" (רש"י שם), ואף בהליכתו לבית לבן "נטמן בבית עבר י"ד שנה" (רש"י סוף פרשת תולדות), ואפילו עוד בהיותו במעי אמו הי' יעקב "מפרסם לצאת" כאשר הייתה רבקה "עוברת על פתחי תורה של שם ועבר" (רש"י תולדות כה, כ). ומכוחו של יעקב קיבלו עליהם בני ישראל במדבר את "תורתו" של הקב"ה.

מלכותו – אברהם

אברהם אבינו הוא הגבר אשר פרסם את מלכותו של הקב"ה בעולם. אודותיו נאמר "ויקרא

שם בשם ה' א-ל עולם" (וירא כא, לג), ופירש רש"י שאברהם אבינו פעל שיקרא שמו של הקב"ה "אלוקה לכל העולם", ועד שהעיד אברהם על עצמו שעל ידו נקרא הקב"ה גם "אלקי הארץ" על ידי ש"הרגלתיו בפי הבריות" (רש"י חיי שרה כד, ז). ומכוחו של אברהם קיבלו בני ישראל במדבר את "מלכותו" של הקב"ה.

עולו - יצחק

אצל יצחק אבינו מצינו במיוחד את המעלה של שעבוד ו"עול", שהי' נתון להשי"ת תמיד בלא חירות לעצמו כלל. וכפי שכתב רש"י שעל ידי העקידה נעשה יצחק בבחינת "עולה תמימה" שהיא כִּזְיֵא להשי"ת, ומכיוון שכל מציאותו הייתה חדורה בקדושת עולה, לא הותר לצאת לחור"ל או לישא שפחה (רש"י תולדות כה, כו, ב). ומכוחו של יצחק קיבלו בני ישראל במדבר את "עולו" של הקב"ה.

וכך, שלוש המעלות שהיו אצל האבות, עברו אחר כך לבניהם אחריהם, עד אשר בהיותם במדבר קיבלו עליהם את "תורתו ומלכותו ועולו" של הקב"ה. וכשם שיעקב הי' חלקו ונחלתו של הקב"ה ולא ישמעאל ועשו, כך גם בני ישראל הם חלקו ונחלתו של הקב"ה ולא בני ישמעאל ובני עשו.

מ"מצאנו בארץ מדבר" ל"מצאתי דוד עבדי"

בנוגע לבחירה בבני ישראל דווקא דייק הכתוב לומר "מצאנו בארץ מדבר", ונתבאר בזה בסה"ק (אור התורה עה"פ (דברים ח"ד עמ' א'תרסט ואילך)) שלשון מציאה מורה על "דבר יקר", ועוד זאת שאינו בא בדרך הרגיל אלא "בא שלא כסדר והדרגה", כמציאה שמוצאים בדרך בלא שעמלו עלי' ונתכוונו לה.

והיינו שהתקשרותו של הקב"ה עם בני ישראל אינה התקשרות רגילה אלא כדרגה גבוהה ונעלית מאוד, לא בהתאם לעבודתם, שלא בסדר ובהדרגה, ולמעלה ממדידה והגבלה.

והטעם לכך הוא, משום שכך הייתה עבודתם של בני ישראל, למעלה מסדר והדרגה: הם לא הסתפקו בכך שקיבלו עליהם את "תורתו" של הקב"ה, וגם לא הי' להם די במה שהוסיפו עליהם את הגזירות - "מלכותו", אלא מסרו את כל מציאותם להשי"ת וקיבלו עליהם את "עולו", התבטלות בתכלית. ועל כן, מידה כנגד מידה, התקשר עמהם הקב"ה באופן של "מציאה" בלא הגבלה והדרגה.

ואמנם התקשרות מיוחדת זו עם השי"ת הייתה בגילוי רק לפי שעה, במתן תורה, אך עיקר הגילוי יהי' בגאולה העתידה, שעלי' נאמר "מצאתי דוד עבדי" (תהלים פט, כא), בבחינת מציאה, במהרה בימינו, אמן.

עבודת ה' "בשמים" ו"בארץ"

מדוע קישר משה את התורה ומצוותי' דווקא עם השמים והארץ? / איזה כוחות באדם צריכים להשתתף בעבודת ה'? / מדוע בעבודת התשובה נמחלים העוונות? / ואיך נתן משה כח לעבודת השם של יהודי בכל דור? / משמעות ערות השמים והארץ בעבודת ה'

יסודות עיקריים בלימוד התורה וקיום מצוותי', נרמזו בתחילת פרשתנו, בפסוק "האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי". ובין הפירושים הרבים שהובאו על פסוק זה בספרי, ישנם שלושה פירושים הרומזים על יסודות אלו:

א. נתינת תורה מן השמים, על הארץ

"האזינו השמים – על שם שניתנה תורה מן השמים . . ותשמע הארץ אמרי פי – שעלי' עמדו ישראל ואמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע".

ב. חיסרון בקיום מצוות הקשורות בשמים ובארץ

"האזינו השמים – שלא עשו מצוות שניתנו להם מן השמים . . עיבור שנים וקביעות חדשים שנאמר והיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים, ותשמע הארץ – שלא עשו מצוות שניתנו להם בארץ, לקט שכחה ופאה תרומות ומעשרות שמיטים ויובלות".

ג. חיסרון בקיום המצוות שניתנו מן השמים, בארץ

"האזינו השמים – שלא עשו כל מצות שניתנו להם מן השמים, ולא עשו כל מצות שניתנו להם בארץ".

ויש לתמוה:

בשלושה פירושים אלו מודגשת מאוד שייכות התורה ומצוותי' לשמים ולארץ, ולכאורה, כאשר בא משה לעורר את בני ישראל ללימוד התורה ושמירת מצוותי' כראוי, הי' לו לעוררם להתבונן בכך שהשי"ת העניק לנו את תורתו ומצוותיו, וכפי שאכן מברכים "קדשנו במצוותיו", "ונתן לנו את תורתו", ומדוע הורה להם להתבונן דווקא בכך שהתורה קשורה ל"שמים" ול"ארץ"?

מעשה, שכל, ועצם הנשמה

עבודתו של האדם עם נפשו וכוחותי' נחלקת לשלוש דרגות:

א. מעשה ודיבור – אין מדובר כאן אודות מהותה העצמית של הנפש וכוחותי' הנעלים, אלא על ביטוי' כלפי חוץ, בדיבור ובמעשה בפועל ממש. כוחות הדיבור והמעשה הם הכוחות הנחותים ביותר בנפש.

ב. שכל ומחשבה – כוחות אלו הם נעלים יותר בנפש האדם. מדובר כבר אודות כוחות הנפש עצמה, ולא אודות ביטוי' כלפי חוץ.

ג. פנימיות הנפש עצמה – וכאן אין מדובר אודות כוח פלוני או אחר, ובוודאי לא על ביטוי מסוים של הנפש, אלא על הנפש עצמה.

עבודתו של יהודי צריכה להקיף את כל סוגי העבודה:

מחד, עליו להתעורר באמונה פשוטה למעלה מטעם ודעת, שמקורה מפנימיות הנפש, ומצד אמונה פשוטה זו, עליו לעבוד את הבורא ית"ש בקבלת עול מוחלטת, גם מבלי להבין את מהות העבודה וטעמי'.

ומאידך, חפץ הבורא ית"ש שיהיו שכלו ומידותיו של היהודי קדושים ומוזככים, ולפיכך ציווה שיהודי יחדיר ו"יוריד" את אותה האמונה הפשוטה אל הכוחות הפרטיים של הנפש, הן לכוחות הנעלים שבה, על ידי שיבין בשכלו עניינים אלקיים, ויאהב את ה' וירא ממנו ית' בלבד, והן אל כוחות המעשה הנחותים, על ידי שיקיים את המצוות בדיבור ומעשה. ובכך תתקדש נפשו של היהודי על כל כוחותי'.

בכללות, מתבטאים שלושה רבדים אלו שבנפש, בשלושה סוגים של עבודת ה':

כוח המעשה והדיבור מתבטאים בעיקר במעשה המצוות, שבהם העיקר הוא המעשה והדיבור בפועל. **השכל והמחשבה באים לידי ביטוי בעיקר בעבודת לימוד התורה**, ששם העיקר הוא ההבנה והשגה היטב. ואילו **פנימיות ועצמיות הנפש מתבטאות בעיקר בעבודת התשובה**, שהיא התקרבות עצם הנפש אל השי"ת, למעלה מטעם ודעת.

שהתשובה לא תישאר רק בעצם הנפש

כאשר עוסק אדם בעבודת התשובה, שהיא עבודה עם פנימיות ועצמיות הנפש, הרי עבודה זו נעלית ומרוממת מכל כוחות הנפש.

בעבודת התשובה יהודי מתעורר מעומק פנימיות נפשו, בבחינת "בקשו פני" (תהלים כז, ח), מלשון פנימיות, והתעוררות זו אינה מוגבלת בשכל או ברגש בלבד, כיוון שהיא התקרבות עצם הנפש אל השי"ת.

אך כאמור, מוכרחים להחדיר התעוררות זו בכל כוחות הנפש, ולהחדיר גם בהם את ההתעלות שעל ידי התשובה [ומשום כך ישנם עשרת ימי תשובה, כנגד שלושת המוחין

שבנפש, ושבע מידותי', כמבואר בלקוטי תורה נצבים מו, ד].

ובאמת, כן הוא בכל אופני עבודת ה', שכל עניין בעבודת ה' כלול ומורכב משאר סוגי העבודות:

העבודה שמפנימיות הנפש צריכה לחדור בכוחות השכל והמעשה, העבודה בכוח השכל עלי' להיות חדורה מפנימיות הנשמה ולהשפיע על המעשה, ועבודת המעשה צריכה להיות חדורה בהתעוררות מפנימיות הנשמה וגם עם הבנה והשגה שכלית.

התעוררות לעבודת השם ב"שמים" וב"ארץ"

כאשר רצה משה רבנו להדגיש לישראל את חשיבות העבודה שמפנימיות הנשמה תחדור בכל כוחות הנפש, הנעלים והנחותים, רמז זאת בקשרו את התורה ומצוותי' לשמים וארץ, ובוזה גופא, שלושת פירושי הספרי מכוונים כל אחד אל אחד מסוגי העבודה שנוכרו למעלה. ולא זו בלבד, אלא שבכל אחד מאופני העבודה מבואר גם הצורך לכלול באותו אופן גם מעין אופני העבודה האחרים:

א. לימוד התורה

הפירוש הראשון שבספרי הוא "על שם שניתנה תורה מן השמים". "שמים" רומזים על כוחות הנפש הנעלים, שהם כוחות השכל וההבנה. והוא מתאים לעבודת לימוד התורה, שנעשה בעיקר על ידי הבנת והשגת השכל.

אמנם, עבודת השכל והמוח אין לה להישאר בתחום ההשגה בלבד, אלא צריכה להיות בדיבור, להוציא את דברי התורה בדיבורו בפה. ולכן, גם בפירוש זה ממשיכים ומדגישים "ותשמע הארץ". שכלי' עמדו ישראל ואמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע, שעבודת לימוד התורה כוללת גם את הכוחות הנחותים יותר הרמוזים ב"ארץ".

ומאידך גיסא, הרי גם עבודת לימוד התורה, השגה בשכל, עלי' להיות מבוססת על האמונה וקבלת עול שמפנימיות הנשמה, ועל כך מדגיש הספרי שבני ישראל הקדימו ואמרו "נעשה ונשמע", שהקדימו עבודת הקבלת עול שלמעלה מטעם ודעת מצד עצם הנשמה, ל"נשמע" – עבודת ההבנה וההשגה.

ונמצא, שעבודת לימוד התורה היא העבודה בכוחות הנעלים של הבנת והשגת השכל, אלא שכוללת גם את שני העניינים האחרים: היא מיוסדת על קבלת עול הנובעת מעצם הנפש, וגם עלי' לבוא בדיבור, בכוחות הנחותים של הנפש.

ב. קיום המצוות

הפירוש השני שבספרי, הוא "ותשמע הארץ". מצוות שניתנו להם בארץ, לקט שכחה ופאה תרומות ומעשרות שמיטים ויובלות". פירוש זה מתאים עם העבודה בדיבור ובמעשה, עבודת קיום המצוות שבה מקדשים את כוחות הנפש הנחותים, ה"ארץ" שבנפש.

לקראת שבת

יא

אמנם, גם בקיום המצוות שהוא בכוחות הנחותים, "ארץ", נכללו גם מצוות הקשורות ל"שמים", וזהו שמדבר הספרי גם על "מצוות שניתנו להם מן השמים". עיבור שנים וקביעות חדשים".

ובאמת, בכל מצווה ומצווה, גם ב"מצוות שניתנו להם בארץ" יש בחינת ה"שמים" שבה, והיא מחשבת האדם וכוונתו בעת קיום המצווה.

מעשה המצווה וכוונתה תלויים הם ומשפיעים זה לזה: כאשר יודע האדם במהות המצווה, תוכנה וכוונתה, הרי גם המעשה בפועל הוא באופן אחר לגמרי, ומאידך, כוונת המצוות היא עמוקה הרבה יותר כאשר מתבטאת בפועל במעשה.

וכהקדמה לכל זה, קיום המצוות צריך להיות מיוסד על אמונה פשוטה וקבלת עול מוחלטת, הנובעת מפנימיות הנשמה.

ונמצא, שעבודת קיום המצוות היא עבודה בכוחות הנחותים, שהרי המעשה הוא העיקר (אבות פ"א מ"ז), אלא שהיא מיוסדת על קבלת עול הנובעת מעצם הנפש, וגם נכלל בה החלק של כוונת המצוות בכוחות הנעלים שבנפש.

ג. תשובה

הפירוש השלישי של הספרי, "שלא עשו כ" מצוות שניתנו להם מן השמים, ולא עשו כ" מצוות שניתנו להם בארץ", מדבר כנגד עבודת התשובה הנובעת מעומק פנימיות הנפש.

עבודת התשובה יש בכוחה לכפר על כל הפגמים והחטאים בעבודת התורה ומצוותי'. והטעם לכך הוא, משום שהתשובה מתעוררת מפנימיות הנשמה, ונשמתו של יהודי היא נעלית מעניין התורה ומצוותי', וכפי שאמרו חז"ל (בראשית רבה פ"א, ד) ש"מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר", גם לתורה ומצוותי'. וכאשר שב יהודי בתשובה ומעורר את נפשו, אזי בכח התשובה לתקן על כל הפגמים שפגם במצוות.

עבודה זו נרמזת בדברי הספרי – "שלא עשו כ" מצוות שניתנו להם מן השמים, ולא עשו כ" מצוות שניתנו להם בארץ", אין כאן התייחסות למצוות מסוימות, כי עבודת התשובה באה לתקן את החיסרון שיש בכל סוגי המצוות, על כ" הפגמים והחטאים, הן הפגמים בענייני "שמים" וכוונת המצוות, והן בפגמים הקשורים לקיום המצוות במעשה בפועל – "ארץ".

ומכיוון שבעבודת התשובה מתעוררת פנימיות הנפש, הרי זה כולל הן את עבודת ה"שמים", והן את עבודת ה"ארץ".

[אלא שחלוק הוא אופן עבודת ה"שמים" וה"ארץ" בפירוש זה מבפירושים האחרים. בשאר הפירושים עבודת השמים ועבודת הארץ – עבודות שונות הן. עבודת ההבנה ועבודת הדיבור, עבודת הכוונה, ועשי' בפועל. אמנם, בפירוש זה, ב"שמים" ו"ארץ" מדובר על אותן מצוות, שהן הן המצוות "שניתנו להן מן השמים" ו"שניתנו להם בארץ".

כי כאשר מתגלה עצם הנפש, הרי כל הכוחות נמצאים וכלולים בהתאחדות גמורה, ולכן

בעבודת התשובה כלולים גם ה"שמים" וה"ארץ" אלא שכאן הם סוג אחד של עבודה, מצד גילוי עצם הנפש.

עדות שמעניקה כח

ומעתה מובן מדוע הדגיש משה לבני ישראל את עניין השמים והארץ שבקיום התורה ומצוותי, ואינו מסתפק בכך שיתבוננו בני ישראל בנתינת התורה ומצוות מאת הקב"ה, כי אכן עבודת השי"ת צריכה להיות בהתעוררות ההתקשרות הפנימית של יהודי להשי"ת, אך נוסף על כך עליו לשית אל לבו שתעודתו היא להמשיך את הקדושה שבפנימיות נפשו אל כוחות הנפש כולם – "שמים וארץ".

על כך מסיים הספרי בפירוש אחרון, שהוא סיכום וסיום כל הפירושים: "משה העיד בישראל שני עדים שהם קיימים לעולם ולעולמי עולמים".

השמים והארץ הם הם עדים לקיום התורה והמצוות בשלושת האופנים האמורים, וממילא עצם העמדת עדים אלו מסייעת בקיום התורה ומצוותי, שהלא כאשר חוטא אדם הרי הוא מקווה "שלא יראני אדם" (ברכות כח, ב), ומכל שכן וקל וחומר כאשר ישנם שני עדים, השמים והארץ, שמעידים על קיום התורה ומצוותי בכל האופנים של "שמים" ו"ארץ".

עוד זאת: בעצם העמדת עדים אלו העניק משה כח לכל אחד ואחד מישראל, להצליח בעבודת התורה ומצוותי ובעבודת התשובה.

ועל כן קוראים פרשה זו בכל שנה בחודש תשרי, משום שבחודש זה אוספים כוחות עבור עבודת השנה כולה, ועיקר המשכת הכוחות היא על ידי התורה (ראה ספר המאמרים תרצ"ט עמ' 27. וראה תורת מנחם חכ"ט עמ' 19). וכאשר מקיימים בני ישראל את התורה ומצוותי, אזי ממשיכים הם עליהם את ברכתו של הקב"ה והשפעותיו מן השמים ומן הארץ למשך כל השנה כולה.

המדרש סודות
לעיון נשמת
הרב שמעון ביר מנחם
שמואל דוד הלוי ע"ה
רייזשיק
נפטר כ' כסלו התשפ"ב

בענין שירת האזינו ע"י הלוויים במוסף שבת

יבאר כיצד נכללו פסוקי האזינו בשירת הקרבנות שענינם שירה לה' – ע"פ ביאור בלשון הרמב"ם שכוונתו להגדיר כל פרקי השירה בענין אחד

החלוקה "כאן", והרמב"ם נקט להיפך, שהחלוקה כאן היא "כדרך שקוראין אותה בבית הכנסת"; והן בנוסח הדברים, ובגמרא איתא "שחלוקים", והרמב"ם כתב "שקוראים". ומלבד זאת גם הוסיף הרמב"ם על הגמ' בתרתי, חדא אריכות הלשון "אומרים שירת האזינו כו' הזי"ו ל"ך", ובגמרא איתא רק "הזי"ו ל"ך", וגם בסיום דבריו הוסיף וכתב "גמרו השירה בששה שבתות חוזרין לראש".

וי"ף בדיוקי לשונותיו מיישב תמיהה כללית בזה, דטעמא בעי מה לפסוקי האזינו ולשאר שירי הקרבנות (ובירושלמי מגילה פ"ג ה"ז נקראת פרשת האזינו "שירת הלויים" סתם. וכ"ה במס' סופרים פ"ב ה"ח), והלא תוכן פרשה זו הוא דברי תוכחה נעיי' מש"כ הרמב"ם

כתב הרמב"ם (הל' תמידין ומוספין פ"ו ה"ט): "במוספי שבת אומרים [הלוויים בשירתם על הקרבן] שירת האזינו וחולקין אותה לששה פרקים הזי"ו ל"ך כדרך שקוראין אותה ששה בבית הכנסת, ואומרים פרק בכל שבת. גמרו השירה בששה שבתות חוזרין לראש".

ומקורו בגמ' ר"ה לא., גבי שירי הלוויים על הקרבנות, "במוספי דשבתא מה היו אומרים אמר רב חנן כו' אמר רב הזי"ו ל"ך, ואמר רב חנן כו' אמר רב כדרך שחלוקין כאן כך חלוקין בבית הכנסת". אמנם הרמב"ם שינה מן הגמרא הן בסדר הדברים, שבגמרא אמרו "כדרך שחלוקים כאן כך חלוקים בבית הכנסת", היינו שהחלוקה "בבית הכנסת" היא "כדרך"

בעולמו" וכו' וכו'.

ובאמת גם בנוגע ללשון "שירה" הנ"ל שבכתוב, מצאנו בתרגום שפי' "תושבחתא", ובתרגום בתחילת שיר השירים מנה האזינו עם עשר שירות שנאמרו בעוה"ז שכולם על טובות וחסדי ה' (ומהם "מזמור שיר ליום השבת" ששורר אדה"ר, והוא נמי שיר הלויים על התמיד דיום השבת כמבואר בר"ה שם), וביאור בעי, מה לתוכחה ולשירה ותושבחתא.

מיהו בענין קריאת כללות הפרשה בתואר שירה אפ"ל שהוא ע"ש הבטחת הגאולה הנזכרת בסופה (אשיב נקם לצרי גו' כי דם עבדיו יקום גו'. ועד"ז בתחילתה נזכרו טובות ה', עיי' במפרשי הכתוב ואכ"מ), ראה מ"ש הרמב"ן ורבינו בחיי בסוף פרשתנו. אבל גבי שירת הלויים הלא כנ"ל מדברי הרמב"ם אין קוראים כולה בכל שבת, אלא רק פרק אחד מהששה שבהם נתחלקה, ונמצא שיש שבתות שבהן קורין רק החלקים שבינתיים, העוסקים בצרות ישראל ועונשם כו', ואיך אפשר לקרותם "שירה" (ועיי' בגמ' ר"ה שם דאכן איבעיא להו אי קורין כולה בכל שבת או לאו, וא"כ י"ל דקושייתנו היא סברת הצד דקורין כולה. ובס' יום תרועה ר"ה שם כתב דכן משמע לדינא מלשון הטור או"ח סי' תכת. מיהו הרמב"ם הכריע כנ"ל דלא כן).

והנראה בזה בהקדים השיטות בחלוקת הפרקים ע"פ הסימנים "הזיו" ל"ך", דרש"י בסוגיין נקט דבשבת הרביעית מתחילין "וירא ה' וינאץ וגו'"

בהל' תפלה פי"ג ה"ה "כל העולה לקרות בתורה פותח בדבר טוב ומסיים בדבר טוב, אבל פרשת האזינו קורא הראשון עד זכור ימות עולם כו'", והולך ומונה בפרטיות החלקים שקוראים לשני שלישי רביעי חמישי וששי, ומסיים: "ולמה פוסקין בה בענינות אלו מפני שהן תוכחה כדי שיחזרו העם בתשובה" [ו], ולכאור' תוכחה ושירה לאו היינו הך כלל, וה"ה תרתי דסתרי.

(וראה בדברי הרמב"ם הל' חנוכה פי"ג ה"ו דהטעם שבר"ה ויוה"כ אין קורין שירת הלל (כלשון הש"ס ר"ה לב: וערכין י. - מקור דברי הרמב"ם כאן כנסמן במגיד משנה) הוא "לפי שהן ימי תשובה ויראה ופחד, לא ימי שמחה יתירה", וראה גם הלשון במאירי ר"ה שם ובלבוש ובשו"ע אדה"ז או"ח ר"ס תקפד. איברא דאולי אין הנידון דומה לראיה, דהכא קאי באמירת תוכחה (מוסר) ושירה להאדם לעוררו לשוב כו', ואילו התם מיירי בגוף מעשה האדם עצמו בתשובתו ופחדו ושירתו שלו כו'. ויל"ע).

והנה הרמב"ן על התורה (וילך לא, יט) ביאר הטעם לכך שפסוקי האזינו נקראו בכתוב (וילך שם) בשם "שירה", דזהו לפי ש"ישראל יאמרוה תמיד בשיר ובזמרה, וכן נכתבה כשירה, כי השירים יכתבו בהם הפסק במקומות הנעימה" (ועיי"ע בארוכה בס' מעשי ה', מעשי תורה פל"ח, בהגדרת "שירה"), מיהו אי"ז טעם מספיק לכאורה לקביעתה כשירה על הקרבן, כי גבי הקרבנות ענין ה"שירה" היינו שתוכן הדברים הוא שירה לה' (ולא שנכתבו בתורה בתבנית של שירה), כדמוכח משאר שירות הלויים שנמנו בר"ה שם, ביום ראשון לה' הארץ ומלואה "ע"ש שקנה והקנה ושלית

אומרים שירת האזינו, היינו שכל פרק ופרק "שירת האזינו" הוא, כי כל הפרקים "חפצא" אחד הם – שירת האזינו, ואין זאת אלא שדין שירה במוספי שבת על ה"גברא" (הלויים) הוא פרק אחד. ויתירה מזה – ציווי אחד הוא (על כללות שבט לוי, עיי' רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ג ה"ב-ג) על כל שש השבתות.

(והוא הנרמז באות ו' שבסימן הזי"ו) ומסיימין בה "לולי כעס אויב" (הנרמז באות ל' שבסימן ל"ד), ונמצא פרק זה כולו בעניני עונש לישראל כו'. וכן הפרק החמישי לרש"י, מן "לולי כעס אויב" עד "כי ידין ה' עמו" (הנרמז באות כ'), שעד שם הוא עדיין בענין התוכחה על הפורענות שתבוא כו' (כמ"ש רש"י עה"פ וחש עתידות).

ויסוד הרמב"ם לזה הוא מן הגמרא שם, דאיבעיא להו התם, כנ"ל, אי הני כוליהו בחד שבתא אמרי להו או דילמא כל שבתא ושבתא אמרי חד פרקא, ולכאורה אין מובן אמאי קא מיבעיא ליה, הלא בשיר דכל יום (כולל תמיד של שבת) אומרים פרק אחד, כמבואר התם, ואחר שנתפרש דיש כאן ששה פרקים הזי"ו ל"ך – מהיכא תיתי דיאמר ו' פרקים בחד שבתא. ועל כרחין דנקיט הש"ס דכל הפרקים הללו הוו שירה אחת ולכן מקום לומר דכולהו בחד שבתא אמרי להו.

אולם להרמב"ם (הל' תפלה שם) "הרביעי מן וירא ה' וינאץ עד לו חכמו", היינו ש"לולי כעס גו'" נכלל בפרק הרביעי, והרי תוכן פסוק זה הוא סיבת שלילת הכליה דישאל, משום כעס ה' על אויביהם, "והחמישי מן לו חכמו עד כי אשא אל שמים ידי", ונמצא שנכלל בו גם הפסוקים "כי ידין גו' ועל עבדיו יתנחם" עד "כי אשא אל שמים ידי", שהם דברי תנחומין וישועת ה' (כמבואר ברש"י עה"פ וחש עתידות). ונמצא, שע"פ חלוקת הרמב"ם בכל ו' הפרקים אין פרק שתוכנו רק דברי פורענות, דגם בשניים האמצעיים יש דברי תנחומים. ועדיין צ"ב, דסו"ס רובם של שני פרקים אלו הם דברי תוכחה (ולהוסיף, דגם הנ"ל גבי לולי כעס גו', שמבאר שלילת גזירת הכליה, הרי מאידך אין לך תוכחה גדולה מזו – דרק משום כעס אויביהם לא מתקיימת בפועל הגזירה אשבייתה מאנוש זכרם ה"י, וק"ל), ולמה חשיבי שירה לה'.

וזהו שהוסיף והדגיש הרמב"ם "וחולקים אותה לששה פרקים הזי"ו ל"ך כדרך שקוראין אותה ששה בבית הכנסת", דבלשון זו אין מודגש (כ"כ) מקום החלוקה, אלא (בעיקר) שציווי קריאה אחד הוא, דכשם שבביהכנס"ס "קוראין אותה ששה", היינו שקוראין את ששת הפרקים בתור קריאה אחת (והרי לולא גזירת הבאים והיוצאים היו מברכים ברכה רק בתחילת וסוף כל ז' הקרואים יחד, מגילה כא. ועיי' מג"א או"ח ר"ס רפב), עד"ז האמירה במוספי שבת בבית המקדש היא אמירה אחת של שירה – שירת האזינו, אלא ש"אומרים פרק בכל שבת" (ומה שכתב הרמב"ם בהלכה הבאה "ר"ח

ולכך נראה דזהו שדייק הרמב"ם בשנינוי לשונותיו מן הש"ס, שבכ"ז בא לבאר דגדר שירת האזינו במוספי שבת הוא דשירת הפרק שבכל שבת אינה שירה בפ"ע, פרק שירה נפרד למוסף פרטי זה, אלא "במוספי שבת – בכל אחד מהם –

משפט א-ל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא" [שבזה אין כדי לעורר שמחה גלויה בשירה והודיה], אלא גם שכל המאורעות העוברים על בני ישראל, אפילו אלו הנראים כהיפך הטוב, נעשים ע"י הקב"ה לשם תכלית אחת – הגאולה דאחרית הימים. כלומר, כל ענינים אלו הם שלבים בסדר העליות המביאות את שלימות הטוב לישראל, שעל ידי זה תתגלה לעתיד לבא מלכותו של הקב"ה בשלימות.

ועיי"נ בלקו"ש חכ"ד, האזינו שבת תשובה, טעם לחלוקת השירה לששה פרקים המשלימים את תוכנה, ע"פ ביאור נחמד איך כ"א מששת פרקי האזינו מקביל בתוכנו לשירי ששת ימי השבוע, על פי סדרם אחד לאחד, שבימי השבוע הם ששה פרטים שונים בביטוי מלכות ה' בעולמו וששת פרקי האזינו (דשבת, שבה שבת ממלאכת עולמו) הם ששה פרטים שונים במלכות ה' שמצד התורה וישראל (שלמעלה מהבריאה), עיי"ש ותמצא נחת.

שחל בשבת שירה של ר"ח דוחה את שירה של שבת" – ראה מנ"ח מצוה שיב דמסיק דלא היו דוחין אותה לגמרי משבת זו אלא קורין אותה במנחה). ולפיכך, אימתי אפשר לומר שנתקיימה אמירת השירה במוספי שבת – כאשר "גמרו השירה בששה שבתות".

ומאחר שדין שירה כאן אין פירושו שאומרים "בכל שבת" פרק בפ"ע מהזי"ו ל"ך, כענין בפ"ע (שאם כן היה מקום לס"ד שאפשר לומר כל פרק שהוא, ועכ"פ – לאו דוקא שחוזרין לראש), אלא "אומרים שירת האזינו" כולה כחטיבה אחת, על כן – כהמשך דברי הרמב"ם – "גמרו השירה בששה שבתות חוזרין לראש" (דוקא).

וביאור הנקודה המשותפת דכל פסוקי פרשת האזינו שמחמתה הוו שירה אחת, י"ל דכולה, גם דברי התוכחה שבה (העוסקים בחטאים ועונושים), מביעים ומבארים לא רק את הנאמר בתחלת השירה "הצור תמים פעלו כי כל דרכיו

"יין נסך מטמטם את המוח ואת הלב!"

ב"ק אדמו"ר מהר"ש מתאכסן במלון בעיר פריז ופודה נשמה יהודית מעמקי הקליפות

שורת חדרים טובה ביוקר רב

פעם אחת נסע הרבי מהר"ש לפריז ולקח אתו את הגבאים ר' לוויק ור' פנחס ליב. גם החסיד ר"מ מנסזון ור"י ברלין הצטרפו לאותה נסיעה.

כשהגיעו לפריז שאל ר"י ברלין את הרבי: היכן לנסוע? וענה לו: למלון אלכסנדר (היה זה אחד המלונות הגדולים ביותר בו התאכסנו מלכים ובני מלכים וכיו"ב) והרבי מהר"ש סיים: אתה הרי 'בטלן' אינך מדבר צרפתית, ובכן אדבר אני אתם.

כשהגיעו למלון ביקש הרבי לתת לו שורת חדרים טובה וענו לו שישנה מערכת חדרים פנויה ומחירה מאתים פראנק ליום. שאל הרבי אם ישנה מערכת טובה יותר באותה קומה בה נמצאים גם חדרי המשחק. וענו לו שישנה מחלקה פנויה גם בקומה זו אבל היא עולה ביוקר רב. והורה הרבי לתת לו מחלקה בת שלשה חדרים, חדר אחד עבורו, חדר עבור ר' לוויק וחדר עבור ר' פנחס ליב.

(ר' פנחס ליב רצה לבשל שם חמיצה חלבית, והיא נשפכה על השטיח היקר והיו צריכים לשלם עבור זה מאתים פראנק)

ר"י ברלין ור"מ מנסזון התאכסנו במלון אחר בקרבת מקום, כי לא רצו לשלם ביוקר כל כך.

נשמה טהורה שהיתה בעמקי הקליפות

כעבור כמה שעות הלך הרבי מהר"ש אל אחד מאולמי המשחקים, שם שיחקו בקלפים. ניגש והתיישב ליד אברך אחד ששיחק בקלפים ומזמן לזמן שתה יין מכוסו. הרבי הניח את ידו על כתף האברך ואמר לו:

"אברך, יין נסך אסור לשנות!"

אחר כך אמר עוד הפעם:

"יין נסך מטמטם את המוח ואת הלב, הי' יהודי!"

סיים ב'לילה טוב' וחזר לחדרו.

הרבי מהר"ש היה אז בהתרגשות גדולה.

החסיד ר"י ברלין סיפר: מעולם לא ראיתי את דודי - הרבי מהר"ש - בהתרגשות כזו. היה נהוג באותו מלון שבאם רצו לעלות או לרדת מקומה לקומה - ועדיין לא היו קיימות מעליות - עמדו בכל קומה כסאות מיוחדים לשאת בהם את היושבים עליהם מלמטה למעלה או מלמעלה למטה. מרוב התרגשות התיישב הרבי מהר"ש בהלכו לחדרו על אחד מאותם כסאות, ומיד ניגשו משרתי המלון ויגביהו את הכסא כדי לשאתו לאן שיורה להם, ונזכר הרבי שהוא דר באותה קומה, ואמר להם "פארדאן" (סליחה) טעיתי. וילך לחדרו.

לאחר כמה שעות בא האברך הנ"ל ושאל היכן האיש שדיבר אתו, והצביעו לו על חדרו של הרבי. הוא נכנס לאותו חדר ושהה שם זמן ממושך.

למחרת עזב הרבי מהר"ש את המקום¹.

כעבור זמן אמר הרבי מהר"ש שזה כמה דורות שלא היתה נשמה טהורה כזו אלא שהיתה בעמקי הקליפות עד שהאברך חזר בתשובה.

האברך הנ"ל הוא ראש משפחת קליין הידועה בצרפת.

(ספר השיחות ה'תש"ה [לה"ק] עמודים ל-לא)

(1) הערת המו"ל: מכאן למדים גודל האהבת ישראל שלו, ובפרט לפי הידוע שאצל כ"ק אדמו"ר מהר"ש היה הזמן יקר במאד, עד שגם אמירת החסידות היתה בקיצור, ובזמנים שונים הנה בשעה השמינית בבוקר היה כבר אחרי התפילה, ובכל זאת נסע נסיעה רחוקה ושהה שם משך זמן בשביל [פדיון הנשמה של] האברך כו' (ע"פ מאמר ד"ה באתי לגני תשי"א).